

Sygn. akt I UK 173/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania D. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o przywrócenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą
wojskową i dodatek pielęgnacyjny,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 czerwca 2018 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 15 czerwca 2015 r., wydaną na podstawie art. 30 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin oraz art. 75 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, odmówił przywrócenia ubezpieczonemu D. Ł.-S. (obecnie C.) prawa do renty z

tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową oraz prawa do dodatku pielęgnacyjnego.

Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 22 marca 2016 r. oddalił odwołanie wniesione przez ubezpieczonego od wyżej opisanej decyzji organu rentowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony D. C. (wcześniej Ł.-S.) urodził się w dniu 13 marca 1983 r. W dniu 4 czerwca 2002 r. rozpoczął odbywanie zasadniczej służby wojskowej w Jednostce Wojskowej nr [...] w B.. Ze służby tej został zwolniony w dniu 2 września 2002 r. Od dnia 10 września 2003 r. został przeniesiony do rezerwy. W trakcie odbywania służby wojskowej opuścił jednostkę wojskową i zgłosił się do szpitala w C., gdzie przebywał od dnia 31 lipca 2002 r. do dnia 13 sierpnia 2002 r. Rozpoznano wówczas u niego osobowość chwiejną emocjonalnie, dominowały problemy sytuacyjne, lęk przed powrotem do wojska, urojeń nie wypowiadał, omamom zaprzeczał, negował myśli suicydalne. Pozostawał bez leków. Został wypisany z zaleceniem kontroli w poradni zdrowia psychicznego w razie potrzeby.

Sąd pierwszej instancji ustalił ponadto, że Terenowa Wojskowa Komisja Lekarska w O. orzeczeniem z dnia 29 sierpnia 2002 r. uznała ubezpieczonego za niezdolnego do służby wojskowej na okres 12 miesięcy (kat B-12), rozpoznając u niego osobowość chwiejną emocjonalnie i reakcje dezadaptacyjno-sytuacyjne. Stwierdzono też, że schorzenia te nie pozostają w związku ze służbą wojskową. Od października 2002 r. ubezpieczony pozostawał pod kontrolą poradni zdrowia psychicznego w B. z rozpoznaniem osobowości chwiejnej emocjonalnie, podejrzeniem schizofrenii. Po zwolnieniu ze służby wojskowej był hospitalizowany w szpitalu psychiatrycznym w C. od dnia 17 czerwca 2003 r. do dnia 18 czerwca 2003 r. z rozpoznaniem osobowości nieprawidłowej. Nie ukończono wówczas obserwacji jego stanu psychicznego, gdyż na żądanie ubezpieczonego wypisano go ze szpitala. Rejonowa Wojskowa Komisja Lekarska w W. orzeczeniem z dnia 3 listopada 2003 r. uznała go za niezdolnego do służby wojskowej w czasie pokoju i ustaliła kategorię „D”. Podczas pobytu w szpitalu psychiatrycznym w C. na obserwacji sądowo-psychiatrycznej od dnia 29 października 2004 r. do dnia 6 grudnia 2004 r. rozpoznano schizofrenię paranoidalną.

Decyzją organu rentowego i wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 stycznia 2006 r. przyznano ubezpieczonemu prawo do renty socjalnej na okres od dnia 30 kwietnia 2005 r. do dnia 31 lipca 2007 r. Prawo do tego świadczenia przedłużono następnie do września 2010 r. Decyzją z dnia 3 marca 2010 r. organ rentowy przyznał natomiast ubezpieczonemu prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy bez związku ze służbą wojskową na okres od dnia 1 sierpnia 2009 r. do dnia 31 stycznia 2012 r.

Podczas hospitalizacji w Szpitalu Psychiatrycznym w C., na które ubezpieczony sam zgłaszał się w 2007 r., 2008 r. oraz 2009 r. i sam z nich rezygnował, rozpoznawano u niego schizofrenię niezróżnicowaną. Karta informacyjna dotycząca pobytu w szpitalu w okresie od dnia 21 października 2008 r. do dnia 31 października 2008 r. wskazywała rozpoznanie „schizofrenia rezydualna”.

W postępowaniu przed Sądem Okręgowym w B. w sprawie V U [...] biegli lekarze w opinii rozpoznali u ubezpieczonego schizofrenię paranoidalną i stwierdzili, że od dnia 31 lipca 2002 r. do września 2010 r. był on całkowicie niezdolny do pracy. W opinii sporządzonej w sprawie Sądu Okręgowego w B. V U [...] biegły psychiatra stwierdził, z kolei, że ubezpieczony choruje na zaburzenia o typie paranoidalnym w przebiegu zaburzeń schizofrenicznych, co powoduje jego całkowitą niezdolność do pracy do dnia 31 stycznia 2012 r. powstałą w związku z odbywaniem zasadniczej służby wojskowej w 2002 r. W opinii sporządzonej w sprawie Sądu Apelacyjnego w [...] III AUa [...] biegli rozpoznali zaś u ubezpieczonego schizofrenię paranoidalną i nadużywanie substancji psychoaktywnych w wywiadzie. Stwierdzili, że jest on całkowicie niezdolny do pracy do dnia 31 grudnia 2013 r. Niezdolność powstała w związku ze służbą wojskową odbywaną w okresie od dnia 4 czerwca do dnia 2 września 2002 r. Zdaniem biegłych, zaburzenia osobowości istniejące przed 2002 r. mogły sprzyjać i przy odpowiednim bodźcu zewnętrznym ujawnić psychozę. Zaburzenia osobowości stwierdzone w okresie odbywania służby wojskowej były zwiastunami rozwijającego się procesu schizofrenicznego.

Sąd Okręgowy ustalił również, że Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 14 września 2011 r. zmienił decyzję ZUS z dnia 20 lipca 2010 r. i przyznał ubezpieczonemu prawo do renty inwalidy wojskowego do dnia 31 grudnia 2013 r.,

biorąc pod uwagę fakt, że zgodnie z orzeczeniami Terenowej Wojskowej Komisji Lekarskiej z dnia 29 sierpnia 2002 r., a także Rejonowej Wojskowej Komisji Lekarskiej z dnia 3 listopada 2003 r. występujące u niego zaburzenia psychiczne nie pozostawały w związku ze służbą wojskową, a to są organy kompetentne do określania związku chorób ze służbą wojskową, gdyż organy orzecznicze ZUS określają jedynie związek niezdolności do pracy ze służbą wojskową. Lekarze ZUS nie są natomiast uprawnieni do ustalania związku choroby ze służbą wojskową. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, skoro po wydaniu w 2002 r. i 2003 r. orzeczeń przez wojskowe komisje lekarskie pogorszył się stan zdrowia ubezpieczonego, to konieczne było ponowne wydanie orzeczenia przez wojskową komisję lekarską na podstawie nowych okoliczności, gdyż nie można wykluczyć, że pobyt ubezpieczonego w wojsku mógł być czynnikiem wyzwalającym i przyspieszającym wystąpienie choroby psychicznej. Z tego względu Sąd Apelacyjny przekazał wniosek o przyznanie prawa do renty w związku ze służbą wojskową do ZUS.

Terenowa Wojskowa Komisja Lekarska w E. orzeczeniem Nr [...] z dnia 9 grudnia 2011 r. orzekła jednak, że rozpoznana przez Lekarza Orzecznika ZUS w orzeczeniu z dnia 30 listopada 2011 r. schizofrenia paranoidalna nie pozostaje w związku ze służbą wojskową odbywaną w okresie od dnia 4 czerwca 2002 r. do dnia 2 września 2002 r. W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano, że szczególne warunki i właściwości krótkotrwałej służby wojskowej (około dwumiesięcznej) nie miały wpływu na powstanie schorzenia. Schizofrenia paranoidalna jest chorobą o złożonej i nie do końca wyjaśnionej etiologii. Dominującą rolę grają w niej czynniki osobnicze, a niekorzystne czynniki zewnętrzne mogą przyczynić się do ujawnienia objawów choroby. Objawy emocjonalnych zaburzeń osobowości z reakcją dezadaptacji stwierdzone w 2002 r. i 2003 r. mogły zwiastować późniejsze ujawnienie się pełnoobjawowego schorzenia. Warunki i właściwości służby wojskowej nie powodują jednak powstania schorzeń o typie schizofrenii.

Również Rejonowa Wojskowa Komisja Lekarska w W. orzeczeniem Nr [...] z dnia 17 lutego 2012 r. ustaliła brak podstaw do orzeczenia rozpoznanej i wymienionej w orzeczeniu ZUS schizofrenii niezróżnicowanej za schorzenie pozostające w związku ze służbą wojskową pełnioną w okresie od dnia 4 czerwca 2002 r. do dnia 2 września 2002 r.

Organ rentowy decyzją z dnia 19 marca 2012 r. odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do renty w związku ze służbą wojskową oraz dodatku pielęgnacyjnego. W opinii biegłych, sporządzonej w sprawie V U [...] prowadzonej przez Sąd Okręgowy w B. po badaniu z dnia 6 czerwca 2012 r., rozpoznano u ubezpieczonego schizofrenię niezróżnicowaną i stwierdzono jego całkowitą niezdolność do pracy na okres od dnia 6 grudnia 2004 r. do dnia 6 czerwca 2014 r. bez związku ze służbą wojskową. W kolejnej opinii biegłego z dnia 4 listopada 2012 r. i z dnia 24 grudnia 2012 r. także rozpoznano schizofrenię niezróżnicowaną, nadużywanie substancji psychoaktywnych. Schorzenie powodowało całkowitą niezdolność do pracy do dnia 1 czerwca 2015 r. Niezdolność powstała w związku z odbywaniem służby wojskowej.

W opinii z dnia 20 września 2013 r. sporządzonej przez Klinikę Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w L. nie stwierdzono natomiast jakichkolwiek objawów schizofrenii, zaznaczono, że w dokumentacji medycznej nie ma opisów objawów wytwórczych, a jedynie stwierdzenia ich występowania. Korzystanie przez ubezpieczonego z poradni zdrowia psychicznego nie polegało na leczeniu, ale na pobieraniu zaświadczeń o stanie zdrowia. Hospitalizacje, oprócz obserwacji sądowo-lekarskiej, były podyktowane względami socjalnymi. Pacjent zgłaszał się do szpitala z powodu trudności lokalowych i zazwyczaj wypisywał się na żądanie. W kartach informacyjnych odnotowywano, że nie stwierdzono objawów wytwórczych, dlatego rozpoznawano schizofrenię niezróżnicowaną, czyli taką, gdzie nie dominuje żaden zespół objawów psychopatologicznych. Opiniowany od czasu pierwszej wizyty w zasadzie nie przyjmował leczenia przeciwpsychotycznego. W przypadku schizofrenii dziewięćioletni okres nieleczenia prowadzi zaś do rozwoju objawów choroby, zwłaszcza objawów negatywnych oraz ich utrwalania się. W tym samym czasie przez szereg lat ubezpieczony rozpoczął sprawy sądowe, pisał pisma procesowe, podania, sprawnie poruszał się w przepisach prawa. Rozpoczął naukę w kolejnych szkołach, co jest warunkiem pobierania renty rodzinnej. W opinii uzupełniającej z dnia 20 listopada 2013 r. stwierdzono, że opiniowany przejawia cechy osobowości nieprawidłowej z elementami osobowości chwiejnej emocjonalnie oraz paranoicznej, co nie jest procesem chorobowym. Nawet przyjęcie, że opiniowany choruje na schizofrenię, czyli chorobę

neurorozwojową, której biegli nie stwierdzili, to i tak nie uznano, że choroba ta pozostaje w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 24 marca 2014 r. odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy pozostającej w związku ze służbą wojskową od dnia 1 stycznia 2014 r. Stwierdzono częściową niezdolność do pracy do dnia 31 grudnia 2016 r., która nie pozostaje w związku ze służbą wojskową i nie powstała w czasie trwania tej służby. Decyzja ta uprawomocniła się, gdyż odwołanie od niej zostało skutecznie cofnięte, a postępowanie sądowe umorzone postanowieniem Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 31 grudnia 2014 r. wydanym w sprawie III U [...]. W sprawie tej również została sporządzona opinia biegłych z zakresu psychiatrii, psychologii i medycyny pracy. Biegli stwierdzili w niej, że opiniowany jest częściowo niezdolny do pracy od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r., ale niezdolność ta nie powstała w czasie pełnienia służby wojskowej i nie ma z nią związku. Opiniowany już wcześniej miał zaburzenia emocjonalne i osobowości, które ujawniły się i uaktywniły w czasie służby. Zaburzenia takie nie powodują niezdolności do pracy.

W dniu 10 marca 2015 r. ubezpieczony złożył kolejny wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy powstałej w czasie lub w związku ze służbą wojskową. Orzeczeniem nr [...] z dnia 1 kwietnia 2015 r. Rejonowa Wojskowa Komisja Lekarska w E. stwierdziła, że ubezpieczony choruje na schizofrenię paranoidalną, astmę oskrzelową o podłożu alergicznym, otyłość prostą i trądzik pospolity oraz jest trwale, całkowicie niezdolny do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju, a także w czasie mobilizacji i wojny - kategoria E. Choroby te nie pozostają jednak w związku ze służbą wojskową odbywaną w 2002 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 15 czerwca 2015 r. odmówił zatem przywrócenia ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową oraz prawa do dodatku pielęgnacyjnego, powołując się na treść art. 30 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin oraz art. 75 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Stwierdził przy tym, że Komisja Lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 8 czerwca 2015 r. uznała ubezpieczonego za osobę częściowo niezdolną do pracy do dnia 30 kwietnia

2018 r., ale częściowa niezdolność nie pozostaje w związku ze służbą wojskową i nie powstała w czasie trwania służby. Ponadto stwierdzono, że ubezpieczony nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny sprawy, Sąd Okręgowy odwołał się do art. 35 ust. 1 oraz art. 30 ust. 1, art. 31, art. 32 ust. 1 i art. 33 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, zgodnie z którym żołnierzowi przysługuje prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Przypomniał również, że w myśl art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. ustawy o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym, ilekroć przepisy regulujące sprawy zaopatrzenia emerytalnego pracowników, zaopatrzenia emerytalnego twórców, ubezpieczenia społecznego, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych oraz zaopatrzenia inwalidów wojskowych objętych przepisami o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych uzależniają określone prawo od warunku inwalidztwa, należy przez to rozumieć całkowitą lub częściową niezdolność do pracy.

Uwzględniając przytoczone wyżej regulacje, Sąd Okręgowy stwierdził, że prawo do renty inwalidy wojskowego przysługuje osobie całkowicie lub częściowo niezdolnej do pracy, u której w czasie odbywania służby powstała całkowita lub częściowa niezdolność do pracy lub niezdolność taka powstała w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby, ale jest następstwem chorób lub urazów doznanych (powstałych) w czasie odbywania tej służby, przy czym na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 56 ust. 4 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin ustalił definicję i rodzaje niezdolności do pracy.

Opierając się na wnioskach wynikających z przeprowadzonych w sprawie dowodów z opinii biegłych sądowych z zakresu psychiatrii, psychologii i medycyny pracy, Sąd pierwszej instancji ustalił, że u ubezpieczonego występują zaburzenia schizofrenopodobne w wywiadzie i zaburzenia osobowości z zaznaczonymi cechami osobowości chwiejnej emocjonalnie i paranoicznej. Schorzenia te nie powodują jednak naruszenia sprawności organizmu ubezpieczonego w stopniu powodującym konieczność długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, czyli niezdolności do samodzielnej

egzystencji. U ubezpieczonego nie stwierdzono osiowych objawów schizofrenii, które po tylu latach rzekomego procesu schizofrenicznego byłyby wyraźnie widoczne. Ubezpieczony jest w dobrym kontakcie werbalnym, zorientowany w swoich sprawach, zborny, dorzeczny, bez cech zblednięcia afektu, bez zaburzeń funkcjonowania intelektualnego. Podczas badania skarżył się wprawdzie na silny lęk, którego biegłe jednak nie zaobserwowały. Zachowywał się zbornie, logicznie odpowiadał na pytania, nie ujawniał produkcji psychotycznych. Werbalizował objawy słuchowe występujące w przeszłości w sytuacjach stresowych, ale według biegłych nie miały one nic wspólnego z halucynacjami, tylko z silnym lękiem i lękową interpretacją otaczającej go rzeczywistości. Ubezpieczony sprawnie porusza się w przepisach prawa, konstruuje pisma, wnioski do sądów wraz z uzasadnieniami, odwołania, przywołuje wyroki sądowe. Samodzielnie zgłasza się do poradni zdrowia psychicznego, samodzielnie przyjechał też na badanie. Odwołując się do opinii biegłych z Kliniki Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w L. z dnia 20 września 2013 r., biegli podali, że dotychczasowe funkcjonowanie opiniowanego świadczy o pełnej zdolności do samodzielnej egzystencji. Jego leczenie w przeszłości miało charakter epizodyczny i każdorazowo krótkotrwałe i służyło przeważnie celom uzyskiwania różnego rodzaju korzyści, a nie leczeniu.

Na podstawie opinii innego zespołu biegłych z zakresu psychiatrii i medycyny pracy Sąd Okręgowy ustalił natomiast, że u ubezpieczonego występują zaburzenia typu schizofrenii (schizotypowe), bóle stawów do diagnostyki, zespół bólowy kręgosłupa L/S, astma oskrzelowa i trądzik. Stopień naruszenia sprawności organizmu powoduje częściową niezdolność ubezpieczonego do pracy na okres kolejnych 3 lat, do listopada 2018 r. Ta niezdolność do pracy powstała w dniu 17 sierpnia 2004 r. i nie pozostaje w związku ze służbą wojskową. Ubezpieczony jeszcze przed wcieleniem do służby wojskowej przejawiał cechy nieprawidłowo kształtującej się osobowości, nie powstały one w wojsku. Nie radził sobie w szkole, miał problemy osobowościowe i emocjonalne, co wynikało z opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z 1991 r. i 2001 r. Początek zaburzeń psychicznych pozostawał w adolescencji. Przejawiane wcześniej dezadaptacyjne osobowości jedynie uaktywniły się w wojsku w zaostrzonej formie, co skutkowało dezercją, hospitalizacją psychiatryczną, w wyniku której rozpoznano zaburzenia osobowości.

Do szpitala zgłosił się wówczas sam, lecz nie z powodu rzeczywistych objawów psychopatologicznych, ale dlatego, że tak mu doradzono. Podczas hospitalizacji nie odnotowywano objawów o charakterze psychotycznym, nie był leczony farmakologicznie. Rozpoznane w wojsku zaburzenia osobowości były zaburzeniami prodromalnymi procesu psychotycznego. Takie same niespecyficzne objawy występowały również przed poborem do wojska. Nie powstały one w wojsku i nie wiązały się z narażeniem na specyficzne warunki służby. W trakcie późniejszych wizyt w poradni zdrowia psychicznego ubezpieczony przejawiał mało specyficzne objawy, już z kręgu zwiewnych objawów psychotycznych. Ich nasilenie nie było znaczne i zdaniem biegłych nie powodowały niezdolności do pracy. Na hospitalizację w 2003 r. zgłosił się sam i wypisał drugiego dnia na własne żądanie. Również nie stwierdzono wówczas objawów psychotycznych. Dopiero w 2004 r. podczas obserwacji sądowo-psychiatrycznej rozpoznano schizofrenię paranoidalną. Od tego czasu, zdaniem biegłych, ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy. W toku dalszego leczenia rozpoznanie schizofrenii powielano, ale zdaniem biegłych analiza dokumentacji medycznej wskazuje bardziej na istnienie u opiniowanego zaburzeń typu schizofrenii (schizotypowych), a nie schizofrenii paranoidalnej. Rozpoznane schorzenie nie powstało w wojsku ani na skutek chorób powstałych w wojsku w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej. Nawet gdyby jednak założyć, że ubezpieczony choruje na schizofrenię, to szczególne warunki i właściwości krótkotrwałej służby wojskowej nie miały wpływu na powstanie schizofrenii rozpoznanej w 2004 r. Wedle aktualnej wiedzy medycznej stresory psychospołeczne nie mają wpływu na powstanie schizofrenii, jest to choroba endogenna. Tak samo w przypadku zaburzeń schizotypowych dominującą rolę odgrywa predyspozycja, cechy endogenne. Niezdolność ubezpieczonego do pracy nie powstała w okresie służby wojskowej w 2002 r., a czym innym jest niezdolność do pracy i niezdolność do służby wojskowej. Niezdolność do pracy powstała później w związku z chorobą psychiczną. Nawet przyjęcie, że przejawiane w czasie służby wojskowej objawy zaburzeń osobowości były objawami prodromalnymi (wysoce jednak niespecyficznymi) późniejszej choroby psychicznej (na co jednak brak dowodów), to zaburzenia te nie powstały w czasie służby, ale znacznie wcześniej.

Sąd pierwszej instancji przypominał także, że Sąd Apelacyjny w [...], orzekając o apelacji wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 15 grudnia 2010 r. dotyczącego odwołania od decyzji organu rentowego z dnia 20 lipca 2010 r., nie stwierdził, aby inwalidztwo ubezpieczonego pozostawało w związku ze służbą wojskową. Wniosek w tym zakresie Sąd Apelacyjny przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w celu rozpoznania po uprzednim przeprowadzeniu postępowania orzeczniczego przez komisję wojskową, zgodnie z art. 57 ust. 1 ustawy wojskowej, a następnie przez lekarza orzecznika ZUS. W tym postępowaniu rozstrzygnięto natomiast prawomocnie, że ubezpieczony spełniał warunki do przyznania mu renty inwalidy wojskowego na okres od dnia 1 sierpnia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2012 r. Żadna decyzja organu rentowego czy odwoławczego nie rozstrzygała jednak o przyznaniu ubezpieczonemu renty inwalidy wojskowego w związku ze służbą wojskową. Związek taki został wykluczony również orzeczeniem Rejonowej Wojskowej Komisji Lekarskiej w W. Nr [...] z dnia 17 lutego 2012 r., która orzekła brak podstaw do orzeczenia rozpoznanej i wymienionej w orzeczeniu ZUS schizofrenii nieodróżnianej za schorzenie pozostające w związku ze służbą wojskową pełnioną w okresie od dnia 4 czerwca 2002 r. do dnia 2 września 2002 r., oraz orzeczeniem Rejonowej Wojskowej Komisji Lekarskiej w E. nr [...] z dnia 1 kwietnia 2015 r., która stwierdziła, że ubezpieczony choruje na schizofrenię paranoidalną, astmę oskrzelową o podłożu alergicznym, otyłość prostą i trądzik pospolity i jest trwale, całkowicie niezdolny do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju oraz w czasie mobilizacji i wojny (kategoria E), ale choroby te nie pozostają w związku ze służbą wojskową odbywaną w 2002 r.

Ponadto, Sąd Okręgowy stwierdził, że związek inwalidztwa ze służbą wojskową ma jedynie wpływ na wysokość renty (art. 36 ustawy), natomiast prawo do renty inwalidy wojskowego jest uzależnione od związku czasowego inwalidztwa ze służbą wojskową. Taki związek określono w decyzji ZUS z dnia 20 lipca 2010 r., w której przyjęto, że całkowita niezdolność do pracy ubezpieczonego powstała w okresie służby wojskowej pełnionej od dnia 4 czerwca 2002 r. do dnia 1 września 2002 r. (art. 30 ust. 1 pkt 1 ustawy wojskowej) i na tej podstawie otrzymywał on rentę inwalidy wojskowego do dnia 31 grudnia 2013 r. Obecnie z opinii biegłych

wynika jednak, że częściowa niezdolność ubezpieczonego do pracy powstała dopiero w dniu 17 sierpnia 2004 r., gdy podczas hospitalizacji celem obserwacji sądowo-psychiatrycznej w Szpitalu Psychiatrycznym w C. rozpoznano u niego schizofrenię paranoidalną. Wcześniej ubezpieczony nie był niezdolny do pracy.

Uznając zatem, że ubezpieczony nie jest obecnie inwalidą wojskowym w rozumieniu art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, Sąd pierwszej instancji przyjął, że ubezpieczonemu nie przysługuje renta inwalidy wojskowego na podstawie art. 35 tej ustawy ani prawo do dodatku pielęgnacyjnego.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy dokonał właściwych ustaleń faktycznych w sprawie i przeprowadził właściwą ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Sąd Okręgowy właściwie ocenił też związanie sądów orzekających w niniejszej sprawie orzeczeniami sądowymi wydanymi w poprzednich sprawach o rentę inwalidy wojennego.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, że Sąd Okręgowy prawidłowo oparł swoją ocenę na opiniach siedmiorga biegłych lekarzy z zakresu psychiatrii, psychologii i medycyny pracy, którzy jednoznacznie orzekli, że stwierdzone u ubezpieczonego schorzenia nie mają związku ze służbą wojskową odbywaną w okresie do dnia 4 czerwca 2002 r. do dnia 1 września 2002 r. Sąd pierwszej instancji - dzieląc konkluzję opinii tych biegłych - miał przy tym na względzie wszystkie wypracowane w orzecznictwie sądowym kryteria oceny tego dowodu, które przemawiają za przyjęciem ich miarodajności. Powołani w sprawie biegli dysponowali bowiem wiadomościami specjalistycznymi, niezbędnymi do stwierdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy. Wydane opinie zostały poprzedzone analizą dokumentacji medycznej ubezpieczonego oraz przeprowadzonym z nim wywiadem i badaniem przedmiotowym. W treści opinii biegli w sposób wyczerpujący ustosunkowali się do rozpoznanych u ubezpieczonego schorzeń oraz przeprowadzonym z nim wywiadem i badaniem przedmiotowym. Wnioski wyprowadzone z tych opinii były zaś jasne, logiczne i należycie umotywowane.

Uznanie przez biegłych z zakresu psychiatrii i medycyny pracy, że ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy w okresie od dnia 17 sierpnia 2004 r. do dnia 30 listopada 2018 r., przy czym niezdolność ta nie jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej, powodowało z kolei, że ubezpieczony nie spełnił warunków umożliwiających przyznanie mu prawa do renty inwalidy wojskowego określonych w ustawie z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Sąd Apelacyjny przypomniał również regulacje art. 30 ust. 1 i 2, art. 31, art. 32, art. 33 i art. 35 ust. 1 tej ustawy oraz podkreślił, że renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi, o którym mowa w art. 30 ust. 1. Odwołując się zaś do poglądu prawnego wyrażonego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1999 r., II UKN 227/99 (OSNP-wkładka 2000 nr 7, poz. 6), Sąd drugiej instancji stwierdził, że prawo do renty z tytułu inwalidztwa (niezdolności do pracy) pozostającego w związku ze służbą wojskową przysługuje tylko w przypadku stwierdzenia, że niezdolność do pracy została spowodowana schorzeniami nabytymi podczas służby lub takimi, które istniały przed powołaniem do służby, ale wskutek szczególnych jej warunków lub właściwości uległy w tym czasie pogłębieniu.

Ubezpieczony D. C. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 grudnia 2016 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu:

1) naruszenie prawa materialnego, przez niewłaściwe zastosowanie art. 32 pkt 1 ust. 4 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, polegające na jego niezastosowaniu, w sytuacji gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w szczególności opinie biegłych lekarzy wydane w niniejszej sprawie, jak również w poprzednich sprawach, w tym sprawie V U [...] Sądu Okręgowego w B. i III AUa [...] Sądu Apelacyjnego w [...], jednoznacznie wskazują, że inwalidztwo skarżącego powstało na skutek istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej;

2) naruszenie prawa procesowego mającego wpływ na wynik sprawy, tj. art. 366 k.p.c. w związku z art. 365 § 1 k.p.c., przez nieuwzględnienie, że Sąd

Apelacyjny w [...] w wyroku z dnia 14 września 2011 r., wydanym w sprawie III AUa [...] ustalił, że całkowita niezdolność do pracy skarżącego powstała w czasie odbywania tej służby, przyznając na bazie dokumentacji medycznej tożsamej z zebraną w toku niniejszej sprawy prawo do renty inwalidy wojskowego do dnia 31 grudnia 2013 r.

Zdaniem skarżącego, ustalenia organu rentowego zawarte w decyzji z dnia 20 lipca 2010 r., Sądu Okręgowego w B. w sprawie V U [...] i Sądu Apelacyjnego w [...] w sprawie III AUa [...], że choroba skarżącego ma związek ze służbą wojskową są prawomocne i na podstawie art 365 § 1 k.p.c. wiążą strony, sądy i inne organy państwowe i administracji publicznej.

W ocenie skarżącego, istotą niniejszego postępowania jest ocena czy od lat 2010 i 2011, kiedy to zarówno Sąd Okręgowy w B. jak i Sąd Apelacyjny w [...], dysponując dokumentacją medyczną dotyczącą schorzenia, na które od lat 2002-2004 cierpi skarżący, opiniami biegłych, którzy nie mieli wątpliwości, co do czasu powstania schorzenia, wydały wyroki uwzględniające roszczenia skarżącego, przyznając mu ostatecznie prawo do renty inwalidy wojskowego do dnia 31 grudnia 2013 r. Przyznanie ostatecznie w 2011 r. renty inwalidy wojskowego stanowi zaś prejudykat, korzystający z powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 k.p.c., który zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. winien wiązać Zakład Ubezpieczeń Społecznych i sądy orzekające później. Przedmiot sprawy był praktycznie tożsamy z obecnym, a proces toczył się między tymi samymi stronami. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu orzeczenia wydanego w dniu 14 września 2011 r. stwierdził: „Nie można wykluczyć (co wynika z opinii biegłych w sprawie - dopisek autora skargi), że pobyt wnioskodawcy w wojsku mógł być czynnikiem wyzwalającym i przyspieszającym wystąpienie choroby psychicznej. Samo nieuwzględnienie chorób psychicznych w wykazach nie może oznaczać braku odpowiedzialności za stan zdrowia żołnierza, który już w chwili przyjęcia go do wojska miał zmiany psychopatyczne, a służba wojskowa je pogorszyła do wyższego stopnia inwalidztwa.”

Zdaniem skarżącego, odmienna ocena przez obecny Sąd kwestii, które poprzednio zastały przez Sąd Apelacyjny wskazane jako uzasadniające przyznanie prawa do renty, prowadzi zatem do naruszenia przepisów prawa materialnego, które nie zostały przez Sąd Apelacyjny zastosowane, gdyż dysponując tożsamym

stanem faktycznym nie można rozstrzygnięcia opierać na innych przepisach prawa materialnego.

Powołując się na tak skonstruowane i uzasadnione zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrywana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ nie znajdują uzasadnienia zarzuty sformułowane w niej w ramach obu podstaw kasacyjnych.

Wstępnie Sąd Najwyższy uznaje za niezbędne podkreślić, że z mocy art. 398¹³ § 1 k.p.c. rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, a w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozagę jedynie nieważność postępowania. Według art. 398³ § 1 k.p.c., skargę kasacyjną można zaś oprzeć na podstawach: 1) naruszenia (przepisów) prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, 2) naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W każdym z tych przypadków konieczne jest przy tym wyraźne i jednoznaczne określenie przez skarżącego przepisów prawa, które - jego zdaniem - zostały naruszone, ponieważ stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., obowiązek skarżącego polega – między innymi – na przytoczeniu podstaw kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Powołane regulacje oznaczają, że Sąd Najwyższy dokonuje oceny zgodności z prawem zaskarżonego skargą kasacyjną orzeczenia tylko z punktu widzenia tych naruszeń, które zostały wyraźnie określone w podstawach zaskarżenia. Innymi słowy, Sąd Najwyższy rozpatruje skargę kasacyjną wyłącznie w ramach podstaw sformułowanych przez skarżącego i nie może wyjść w swoich rozważaniach poza te podstawy. Nie może więc uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu

zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy może zatem skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tych podstaw, na których ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono.

Uwzględniając tę wstępną uwagę, Sąd Najwyższy przypomina, że rozpatrywana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna została oparta na obu podstawach zaskarżenia (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), w ramach których skarżący zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie wyłącznie art. 32 pkt 1 ust. 4 (prawidłowo powinno być art. 32 ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, a także art. 366 k.p.c. w związku z art. 365 § 1 k.p.c. Nie ulega przy tym wątpliwości, że oba te zarzuty są ze sobą ściśle powiązane, jeśli zważyć, że oba odwołują się do ustaleń dokonanych przez Sąd Apelacyjny w [...] w wyroku z dnia 14 września 2011 r., III AUa [...] (LEX nr 1129599), z których, zdaniem skarżącego, ma wynikać, że „inwalidztwo D. C. powstało na skutek istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej” oraz że „całkowita niezdolność do pracy skarżącego powstała w czasie odbywania służby wojskowej”. W istocie skarżący dostrzega zatem wynikające z art. 366 k.p.c. w związku z art. 365 § 1 k.p.c. związanie Sądu drugiej instancji wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 września 2011 r. w zakresie ustalenia, że jego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową. Powołany w ramach materialnoprawnej podstawy zaskarżenia art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. stanowi bowiem, że za inwalidztwo (niezdolność do pracy) pozostające w związku ze służbą wojskową uważa się inwalidztwo (niezdolność do pracy), które powstało na skutek istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

Odnosząc się do tych stwierdzeń, Sąd Najwyższy zauważa jednak, że nie polegają one na prawdzie. W powołanym wyroku Sąd Apelacyjny nie tylko bowiem nie ustalił, że niezdolność skarżącego do pracy powstała na skutek istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, ale nawet wyraźnie stwierdził, że wziął pod uwagę fakt, że orzeczenia wojskowych komisji lekarskich (z dnia 29 sierpnia 2002 r. oraz z dnia 3 listopada 2003 r.) wskazują, że zaburzenia psychiczne skarżącego

(powodujące wszak niezdolność skarżącego do pracy w czasie trwania postępowania zakończonego wspomnianym wyrokiem) nie pozostawały w związku ze służbą wojskową. Biorąc zaś pod uwagę specyfikę świadczeń związanych z inwalidztwem (niezdolnością do pracy) wojskowym, Sąd ten uznał, powołując się w tym względzie na regulację art. 57 ust. 1 ustawy, że zarówno organ rentowy, jak i Sąd były związane ustaleniami komisji wojskowych. Dlatego też, dostrzegając pogorszenie się stanu zdrowia skarżącego, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że konieczne jest ponowne wydanie orzeczenia przez wojskową komisję lekarską „na podstawie tych nowych okoliczności”. Konkludując, Sąd ten doszedł natomiast do przekonania, że „inwalidztwo” skarżącego powstało wprawdzie w czasie odbywania służby wojskowej, ale bez związku z tą służbą. Dlatego ostatecznie Sąd Apelacyjny zmienił decyzję organu rentowego i przyznał skarżącemu rentę inwalidy wojskowego na dłuższy niż wynikało to z owej decyzji okres do dnia 31 grudnia 2013 r. Równocześnie przekazał organowi rentowemu zawarty w apelacji wniosek skarżącego o przyznanie prawa renty inwalidy wojskowego w związku ze służbą wojskową.

Podsumowując ten wątek rozważań, Sąd Najwyższy stoi zatem na stanowisku, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie może być mowy o naruszeniu art. 366 k.p.c. w związku z art. 365 § 1 k.p.c. Wbrew odmiennemu stanowisku skarżącego kwestia dotycząca spełnienia przez niego przesłanek określonych w art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. nie była bowiem objęta powagą rzeczy osądzonej wynikającą z ustaleń faktycznych i ich ocen stanowiących podstawę rozstrzygnięcia zawartego w prawomocnym wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 września 2011 r. Przeciwnie, Sąd Apelacyjny rozstrzygnięcie to oparł na ocenie, że „inwalidztwo” skarżącego powstało wprawdzie w czasie odbywania służby wojskowej, ale bez związku z tą służbą, a kwestię badania tego związku przekazał organowi rentowemu jako nowy wniosek. W niniejszej sprawie nie występuje zatem skutek pozytywny (materialny) rzeczy osądzonej, przejawiający się w tym, że rozstrzygnięcie zawarte w prawomocnym orzeczeniu (rzecz osądzona) stwarza stan prawny taki, jaki z niego wynika, a sądy rozpoznające między tymi samymi stronami nowy spór muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym, wcześniejszym

wyroku, a więc w ostatecznym rezultacie procesu uwzględniającym stan rzeczy na datę zamknięcia rozprawy. Tylko bowiem wówczas, gdy w kolejnym postępowaniu pojawia się tak ukształtowana kwestia, nie może ona być już ponownie badana, ponieważ związanie orzeczeniem oznacza zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z uprzednio osądzoną kwestią, a nawet niedopuszczalność prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2014 r., III UK 115/13, LEX nr 1554419 i powołane w nim orzeczenia oraz wyrok z dnia 12 października 2017 r., I UK 426/16, LEX nr 2401836).

Zdaniem Sądu Najwyższego, zarzut naruszenia art. 366 k.p.c. w związku z art. 365 § 1 k.p.c. mógłby być natomiast rozważany, ale tylko wówczas, gdyby skarżący powiązał go z zarzutem naruszenia art. 33 ustawy z dnia 29 maja 1974 r., a konkretnie z jego punktem 1, zgodnie z którym inwalidztwo (niezdolność do pracy) nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli powstało z innych przyczyn niż określone w art. 32. Takiego zarzutu skarżący jednak nie formułuje, co z przyczyn wcześniej podniesionych powoduje, że nie może on być w ogóle rozważany.

Nie jest także uzasadniony podniesiony w rozpatrywanej skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. W tym zakresie Sąd Najwyższy przypomina przede wszystkim, że zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest w postępowaniu kasacyjnym związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że musi uwzględnić owe ustalenia faktyczne przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego. Jak jednoznacznie wynika natomiast z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd drugiej instancji, brak związku ze służbą wojskową schorzeń powodujących niezdolność skarżącego do pracy potwierdziły wojskowe komisje lekarskie nie tylko w swoich orzeczeniach wydanych w dniu 29 sierpnia 2002 r. i w dniu 3 listopada 2003 r., ale także w orzeczeniach z dnia 9 grudnia 2011 r. i z dnia 17 lutego 2012 r. Z ustaleń tych, opartych w tej części na wnioskach sformułowanych w opiniach aż siedmiu biegłych lekarzy specjalistów z zakresu psychiatrii, psychologii i medycyny pracy, wynika również, że skarżący jest co prawda od dnia 17 sierpnia 2004 r. osobą częściowo niezdolną do pracy, jednakże owa niezdolność do pracy nie powstała w okresie służby wojskowej i nie

stanowi następstwa chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania tej służby. W okresie jej odbywania nie doszło również istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej. Nie ujawniła się bowiem w tym czasie pełnoobjawowa choroba psychiczna, a służba wojskowa nie zaostrzyła przebiegu stanów chorobowych, z powodu których skarżący stał się niezdolny do pracy.

Należy zaś przypomnieć, na co trafnie zwrócił uwagę Sąd drugiej instancji, że zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. (poza nieistotnymi w okolicznościach niniejszej sprawy przypadkami opisanymi w ust. 2 i 3 tego przepisu), renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi, o którym mowa w art. 30 ust. 1 tej ustawy, co oznacza, że przysługuje ona tylko inwalidzie wojskowemu, a więc żołnierzowi niezawodowemu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów (w stosunku do którego ustalono jeden ze stopni niezdolności do pracy) wskutek inwalidztwa (niezdolności do pracy) powstałego w czasie odbywania czynnej służby wojskowej w okresie pokoju, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie (pkt 1); w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby, jeżeli inwalidztwo (niezdolność do pracy) to jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej (pkt 2). Oznacza to, że o rentę inwalidy wojskowego może skutecznie ubiegać się osoba (żołnierz niezawodowy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej), której niezdolność do pracy powstała w czasie odbywania służby wojskowej, jeżeli jest ona efektem, między innymi, istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej (art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy) bądź taka osoba, której niezdolność do pracy nie powstała wprawdzie w czasie odbywania służby wojskowej, ale powstała w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby i jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej. Wiążące Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym ustalenia Sądu Apelacyjnego nie pozwalają jednak na uznanie, że skarżący spełnia któryś z wyżej wymienionych warunków.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji swojego wyroku.

